

QUAN HỆ CHÍNH TRỊ VÀ AN NINH TRUNG QUỐC - CAMPUCHIA (2010 - 2020)

Trần Xuân Hiệp^a, Trương Quang Hoàn^b

^aViện Nghiên cứu Kinh tế - Xã hội, Đại học Duy Tân, Việt Nam

^bViện Nghiên cứu Đông Nam Á, Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội, Việt Nam

Tác giả liên hệ: Trần Xuân Hiệp - Email: tranxuanhiep@dtu.edu.vn

Ngày nhận bài: 05-7-2022; ngày nhận bài sửa: 04-8-2022; ngày duyệt đăng: 17-8-2022

Tóm tắt: Bài báo phân tích quan hệ Trung Quốc - Campuchia giai đoạn 2010 - 2020 trên lĩnh vực an ninh và chính trị, từ đó cho thấy được quá trình phát triển của mối quan hệ này, cũng như những vấn đề đặt ra và triển vọng trong hợp tác hai bên. Có thể thấy, quan hệ an ninh, chính trị Trung Quốc - Campuchia là cặp quan hệ có lịch sử lâu đời và trải qua nhiều thăng trầm, nhưng điều cơ bản xuyên suốt quá trình của mối quan hệ này là lợi ích của hai bên vẫn được đặt lên hàng đầu, mặc dù có những toan tính riêng nhưng nhìn chung mối quan hệ giữa hai nước là rất chặt chẽ, ít có biến động hay xung đột về lợi ích. Bài báo đi đến kết luận rằng quan hệ Trung Quốc - Campuchia đã phát triển nhanh chóng trên nhiều khía cạnh trong thập niên qua, sự phát triển này được coi là hình mẫu thành công của quan hệ hợp tác đối tác chiến lược toàn diện, láng giềng hữu nghị. Nói cách khác, quan hệ Campuchia - Trung Quốc phù hợp với những mong muốn, kỳ vọng và nhận thức của cả hai bên về đối tác chiến lược toàn diện và tin cậy trong khuôn khổ hợp tác này.

Từ khóa: Trung Quốc; Campuchia; an ninh; chính trị; đối tác chiến lược.

1. Đặt vấn đề

Campuchia và Trung Quốc thiết lập quan hệ ngoại giao chính thức từ năm 1958 và kể từ đó đến đầu thập niên 1990 quan hệ giữa hai bên có những lúc thăng trầm. Trong giai đoạn 1979 - 1991, Campuchia và Trung Quốc không có quan hệ ngoại giao vì Trung Quốc ủng hộ tàn quân của lực lượng Khmer Đỏ, không công nhận chính phủ Cộng hòa Nhân dân Campuchia (Nguyen, V. T. (ed), 2019). Quan hệ Campuchia và Trung Quốc chỉ thực sự bắt đầu được nối lại sau khi Hiệp định Hòa bình Paris được ký kết vào năm 1991. Sau sự kiện tranh chấp quyền lực giữa Thủ tướng thứ nhất Norodom Ranariddh và Thủ tướng thứ hai Hunsen với kết cục là Norodom Ranariddh phải chạy ra nước ngoài và Hunsen ra lệnh đóng cửa Văn phòng đại diện Đài Loan vào tháng 7/1997, Trung Quốc đã chính thức công nhận chính phủ

mới của Campuchia và cá nhân ông Hunsen (Nguyen, H.V. (ed), 2010).

Kể từ đầu thế kỷ XXI, và đặc biệt sau khi Campuchia và Trung Quốc thiết lập “Quan hệ Đối tác hợp tác chiến lược toàn diện” trong dịp Thủ tướng Hunsen thăm Trung Quốc từ ngày 13-17/12/2010, quan hệ giữa Phnôm Pênh và Bắc Kinh không ngừng được mở rộng nhanh chóng. Trong chuyến thăm của ông Tập Cận Bình tới Campuchia năm 2016, Campuchia và Trung Quốc đã ra Tuyên bố chung, khẳng định hai bên nỗ lực để biến quan hệ hai nước thành “Láng giềng tốt, bạn bè tốt, anh em tốt, đối tác tốt”. Có thể nói, Trung Quốc đã trở thành quốc gia bên ngoài quan trọng nhất của Campuchia, thể hiện trên các khía cạnh ngoại giao, đầu tư, viện trợ, thương mại, văn hóa- xã hội, trong khi Campuchia cũng đóng vai trò đáng kể trong chiến lược mở rộng ảnh hưởng ra bên ngoài của Trung Quốc. Campuchia được đánh giá là một trong các quốc gia hưởng ứng nhiệt tình nhất, hay “đồng minh thân cận nhất” với sự nổi lên của Trung Quốc. Điều này được thể hiện qua sự kiện lần đầu tiên trong lịch sử ASEAN không ra được Tuyên bố chung do các bất đồng giữa các

Cite this article as: Tran, X. H., Truong, Q. H (2022). The political and security relations of China - Cambodia. *UED Journal of Social Sciences, Humanities and Education*, 12(1), 36-43. <https://doi.org/10.47393/jshe.v12i1.1078>

thành viên về việc đề cập đến các quan ngại diễn ra trên khu vực Biển Đông tại Hội Nghị thượng đỉnh ASEAN tổ chức ở Campuchia vào năm 2012. Bên cạnh đó, sự ủng hộ của Campuchia được thể hiện bằng cách quốc gia này tham gia tích cực vào các sáng kiến, khuôn khổ do Trung Quốc dẫn dắt như sáng kiến Vành đai và Con đường (BRI), Ngân hàng Phát triển cơ sở hạ tầng châu Á (AIIB), hay Hợp tác Mekong - Lan Thương (MLC). Gần đây hơn, vào đầu tháng 2/2020, việc Thủ tướng Campuchia trở thành nhà lãnh đạo đầu tiên trên thế giới đến thăm Trung Quốc giữa lúc bùng phát dịch viêm đường hô hấp cấp do virus COVID-19 gây ra càng khẳng định rõ nét hơn mối quan hệ gần gũi giữa hai bên.

Là quốc gia láng giềng, có chung đường biên giới trên đất liền và trên biển với cả Campuchia và Trung Quốc, mối quan hệ gần gũi giữa Campuchia và Trung Quốc, đặc biệt xu thế gia tăng ảnh hưởng của Bắc Kinh với Phnôm Pênh trên các lĩnh vực chính trị, an ninh quốc phòng trong thập kỷ qua đã, đang và sẽ tiếp tục ảnh hưởng nhiều chiều đến Việt Nam. Đặc biệt, vào năm 2023, Campuchia dự kiến thực hiện bầu cử Quốc hội khóa VII, được cho có thể sẽ diễn ra những biến đổi trong hệ thống chính trị nước này. Điều này có thể tác động đến những thay đổi, điều chỉnh trong đường lối chiến lược phát triển kinh tế - xã hội cũng như quan hệ đối ngoại của Campuchia với các quốc gia láng giềng, khu vực và quốc tế. Chính vì vậy, việc nghiên cứu quan hệ Campuchia - Trung Quốc kể từ năm 2010 đến nay là rất cần thiết, có ý nghĩa về mặt lý luận cũng như thực tiễn. Từ những nghiên cứu này, chúng ta có thể thấy được mức độ gia tăng ảnh hưởng của Trung Quốc đến các quốc gia Đông Nam Á, cũng như tiến triển của mối quan hệ Trung Quốc - Campuchia.

2. Quan hệ chính trị, ngoại giao

Campuchia và Trung Quốc đều dành cho nhau những nhận xét và thái độ tích cực của mỗi bên đối với quan hệ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện. Điều này được thể hiện rõ nét trong các cuộc viếng thăm lẫn nhau liên tục giữa hai bên. Trong các chuyến thăm cấp cao, Trung Quốc bày tỏ và coi Campuchia là một người bạn thực chất và đáng tin cậy (Chheang, V., 2019). Các phương tiện truyền thông chính thống của Trung Quốc thường xuyên đưa tin về Campuchia và gọi Campuchia là một người bạn lớn của các nhà lãnh đạo và nhân dân

Trung Quốc. Đáng chú ý, Thủ tướng Campuchia là một trong những nguyên thủ đầu tiên có chuyến thăm chính thức Trung Quốc ngay sau khi chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình lên nắm quyền năm 2013. Năm 2016, trong chuyến thăm lần đầu tiên trên cương vị Chủ tịch nước Trung Quốc, ông Tập Cận Bình đã có bài phát biểu nhấn mạnh đến mối quan hệ Campuchia và Trung Quốc là “láng giềng tốt, những người bạn tốt chân thành đối xử với nhau”.

Năm 2019, Campuchia và Trung Quốc đã ký kết “Kế hoạch hành động xây dựng Cộng đồng chung vận mệnh Campuchia - Trung Quốc”. Cộng đồng chung vận mệnh là khái niệm do Trung Quốc đưa ra từ năm 2012 với mục tiêu xây dựng một trật tự quốc tế và quản trị toàn diện và công bằng hơn; đồng thời rút ngắn khoảng cách phát triển và sức mạnh Bắc - Nam, nhằm đưa Trung Quốc trở thành quốc gia lãnh đạo của phía Nam. Tuy nhiên, phải đến năm 2017, sau phát biểu của Chủ tịch Trung Quốc Tập Cận Bình tại Lào, khái niệm này mới được đề cập rộng rãi. Cộng đồng chung vận mệnh chia sẻ các nguyên tắc cốt lõi bao gồm: (i) Không can thiệp; (ii) Cởi mở và bao trùm; (iii) Tham vấn và học hỏi lẫn nhau; (iv) Hiểu biết lẫn nhau; (v) Tôn trọng lẫn nhau; (vi) Cùng chung lợi ích; (vii) Chủ quyền bình đẳng; (viii) Giải quyết hòa bình các tranh chấp và khác biệt (Chheang, V., 2019).

Đáng chú ý, năm 2020, Thủ tướng Campuchia là một trong những nguyên thủ nước ngoài hiếm hoi thực hiện chuyến thăm chính thức tới Trung Quốc trong bối cảnh đại dịch COVID-19 đang hoành hành nghiêm trọng tại Trung Quốc. Chuyến thăm của Thủ tướng Hun Sen vào thời điểm đại dịch bùng phát toàn cầu có ý nghĩa đặc biệt với sự phát triển của quan hệ Trung Quốc - Campuchia. Thủ tướng Hun Sen khẳng định mạnh mẽ chính sách ủng hộ Trung Quốc trong thời gian tiếp theo. Đồng thời, ông Hun Sen chủ trương công dân Campuchia không rời khỏi Trung Quốc, ở lại và hỗ trợ Trung Quốc trong cuộc chiến chống lại dịch bệnh. Chuyến thăm của Thủ tướng Hun Sen đến Trung Quốc khi Trung Quốc là nơi xuất phát điểm và là tâm dịch, đã được Chủ tịch Tập Cận Bình hoan nghênh nhiệt liệt (Vietnam News Agency, 2020).

Trong các vấn đề quốc tế và khu vực, Campuchia và Trung Quốc đều có những tuyên bố tương đồng nhau, nhằm thể hiện sự ủng hộ lẫn nhau trong các vấn đề song phương và đa phương. Trong vấn đề Biển Đông,

Campuchia và Trung Quốc đều nhấn mạnh đến tầm quan trọng của việc duy trì hòa bình ổn định tại khu vực, đồng thời, nhất trí thúc đẩy việc thực thi “Tuyên bố về ứng xử của các bên ở Biển Đông” (DOC), và tham gia vào quá trình đàm thoại và soạn thảo văn bản “Quy tắc ứng xử tại Biển Đông” (COC). Campuchia thường xuyên nhấn mạnh đến việc cần sớm đạt được COC. Năm 2017, Bộ trưởng Ngoại giao Campuchia nhấn mạnh rằng ASEAN - Trung Quốc nên thúc đẩy quá trình đàm phán để đạt được một bộ khung của COC (Bo, X., 2017). Năm 2018, trong tuyên bố chung, Campuchia và Trung Quốc nhấn mạnh đến tầm quan trọng của việc sớm đạt được COC và vai trò của nó đối với việc duy trì hòa bình ổn định trong khu vực (Li, R., 2018). Cùng năm đó, Trung Quốc đưa ra mục tiêu hoàn thành COC trong ba năm tới và nhận được sự ủng hộ từ phía Campuchia. Thêm vào đó, trong vụ kiện Trung Quốc của Philippines, các nước Campuchia, Lào, Myanmar và Trung Quốc đã đạt được nhận thức chung 4 điểm nhấn mạnh đến lập trường vấn đề Biển Đông không phải là vấn đề giữa ASEAN và Trung Quốc trước khi phán quyết của tòa trọng tài được đưa ra. Khi phán quyết của tòa trọng tài được đưa ra vào tháng 7/2016, Campuchia đã có những phát biểu nêu rõ lập trường không ủng hộ phán quyết; Thủ tướng Campuchia cho rằng kết quả của vụ kiện là sự can dự chính trị của một số quốc gia (Zhang, P., 2016). Lập trường của Campuchia về phán quyết của tòa trọng tài đã góp phần làm giảm những tác động tiêu cực của phán quyết này tới Trung Quốc.

Bên cạnh đó, Campuchia đã tích cực ủng hộ các sáng kiến quản trị toàn cầu và phát triển kinh tế của Trung Quốc như BRI, AIIB, MLC. Cụ thể, quốc gia Đông Nam Á này là một trong những quốc gia đầu tiên thể hiện sự ủng hộ và tích cực tham gia vào các chiến lược này; là một trong những thành viên sáng lập của AIIB. Cho đến nay hai bên đã ký kết rất nhiều các văn bản hợp tác trong khuôn khổ BRI. Đặc biệt, năm 2020, Campuchia và Trung Quốc chỉ mất sáu tháng để đàm phán và đi tới ký kết thỏa thuận FTA, một thành tố trong khuôn khổ BRI. Đồng thời, trong năm này, Campuchia và các quốc gia thành viên đã chính thức thông qua Hiệp định RCEP - thỏa thuận kinh tế khu vực với Trung Quốc đóng vai trò dẫn dắt.

Trong bối cảnh tình hình đại dịch COVID-19 toàn cầu, Campuchia kiên định ủng hộ Trung Quốc và tiếp tục phát triển mối quan hệ kinh tế và chiến lược mạnh mẽ với

quốc gia đông dân nhất thế giới. Campuchia chủ trương tranh thủ sự ủng hộ của Trung Quốc trong việc giải quyết các tác động tiêu cực của đại dịch tới sức khỏe của dân chúng, và duy trì phát triển kinh tế (Kate Ng, 2020). Campuchia và Trung Quốc đã có những hợp tác ở nhiều mức độ nhằm nỗ lực đẩy lùi đại dịch. Trung Quốc đã cử chuyên gia y bác sỹ từ khu vực Quảng Tây đến Campuchia, đồng thời, viện trợ khẩu trang và trang thiết bị bảo hộ cho quốc gia Đông Nam Á phục vụ công tác phòng chống COVID-19 (Xinhua, 2020). Đáng chú ý, các tổ chức doanh nghiệp và quỹ đầu tư của Trung Quốc như tập đoàn Alibaba, Hiệp hội Phát triển Kinh tế Châu Á - Trung Quốc, Phòng Thí Nghiệm Y Sinh Trung Quốc cũng đã có những hỗ trợ trang thiết bị y tế cho Campuchia (Pusparani, I. G., 2020).

Như vậy, quan hệ chính trị, ngoại giao Campuchia - Trung Quốc ngày càng gắn chặt từ năm 2010 đến nay, và tiếp tục được thể hiện rõ nét trong bối cảnh các quốc gia trong và ngoài khu vực đang chịu nhiều ảnh hưởng tiêu cực của đại dịch COVID-19.

3. Quan hệ an ninh, quốc phòng

Hợp tác an ninh, quốc phòng giữa Campuchia và Trung Quốc tập trung chủ yếu vào một số phương diện như thúc đẩy các chuyến thăm lãnh đạo cấp cao giữa hai bên, tăng cường các hoạt động diễn tập, tập trận chung, mua bán trao đổi vũ khí và khí tài, viện trợ quân sự.

Các chuyến thăm của lực lượng quân đội hai bên, đặc biệt lãnh đạo quốc phòng cấp cao góp phần thúc đẩy, tăng cường ngoại giao quốc phòng giữa Campuchia và Trung Quốc. Từ năm 2014 đến năm 2019, hai bên đã tiến hành 32 chuyến thăm viếng quân sự lẫn nhau, bao gồm các chuyến thăm của 2 nhà lãnh đạo quốc phòng cao nhất của Campuchia và Trung Quốc (Yi, L. J., 2020). Những chuyến thăm quốc phòng cấp cao đã trở thành điểm tựa chiến lược cho quan hệ Campuchia - Trung Quốc, đồng thời tăng cường hiểu biết lẫn nhau, nắm vững được tình hình công tác quốc phòng và sự phát triển của quân đội hai nước, từ đó xây dựng được quyết sách ngoại giao quốc phòng phù hợp và nhanh chóng. Thủ tướng Campuchia Hun Sen đã nhiều lần đề cập đến tầm quan trọng của các chuyến thăm giữa quân đội hai nước. Năm 2015, nhân chuyến thăm của hải quân Trung Quốc tới Campuchia, Thủ tướng Hun Sen đã nhấn mạnh, hợp tác giao lưu giữa quân đội hai nước góp phần vào việc bảo vệ tính mạng và tài sản của người dân và nâng cao năng

lực phòng thủ của Campuchia trước những mối đe dọa từ bên ngoài (Yi, L. J., 2020).

Diễn tập và tập trận chung được coi là một trong những hoạt động trọng điểm của quan hệ an ninh quốc phòng Campuchia - Trung Quốc, là sự nối dài của các hoạt động ngoại giao quốc phòng của hai bên. Từ năm 2013 đến năm 2020, hai bên đã tổ chức 11 cuộc tập trận chung song phương và đa phương với nhiều nội dung và hình thức huấn luyện khác nhau, bao gồm cứu hộ cứu nạn trên đất liền và trên biển, diễn tập quân y, duy trì hòa bình, tập trận hải quân với trọng tâm nâng cao năng lực cứu hộ tàu ngầm, chống khủng bố, nâng cao khả năng đổ bộ. Đáng chú ý, kể từ năm 2016, Campuchia và Trung Quốc đã thống nhất tổ chức tập trận chung song phương với tên gọi “Rồng Vàng” (Golden Dragon). Cuộc tập trận đầu tiên năm 2016 diễn ra tại tỉnh Kampong Speu, với 85 binh sĩ Trung Quốc và 256 binh sĩ Campuchia tham gia, tập trung vào các lĩnh vực sửa chữa đường sá, rà phá bom mìn và các vật liệu nổ, xây dựng cầu và tái định cư cho nạn nhân bị thiên tai. Năm 2018, cuộc tập trận Rồng Vàng lần thứ hai diễn ra tại phía tây Thủ đô Phnôm Pênh với sự tham dự của 280 binh sĩ Campuchia, 216 binh sĩ Trung Quốc, tập trung vào hoạt động chống khủng bố và hỗ trợ nhân đạo. Năm 2019, cuộc tập trận “Rồng Vàng” diễn ra tại tỉnh Kampot, tập trung vào các nội dung phòng chống khủng bố, giải cứu con tin, ứng cứu thiên tai, công binh, ứng phó với vũ khí sinh học, giám sát và trinh sát, gìn giữ hòa bình. Phía Trung Quốc cử các lực lượng đặc nhiệm, không quân, lục quân, công binh, pháo binh, tăng thiết giáp, với tổng quân số là 252 người và các phương tiện, trang thiết bị quân sự hiện đại. Trong khi đó, lực lượng Campuchia trực tiếp tham gia tập trận là 382 người, lực lượng hậu cần là 448 người (Cambodia - China conduct "Golden Dragon" exercise 2019). Năm 2020, mặc dù chịu ảnh hưởng của đại dịch COVID -19, tuy nhiên hai bên vẫn nhất trí tổ chức cuộc tập trận “Rồng Vàng”, tập trung vào nâng cao năng lực chống khủng bố, và năng lực hiệp đồng tác chiến giữa các đơn vị (Cambodia - China conduct "Golden Dragon" exercise, 2020). Cơ chế tập trận chung song phương thường niên này được hai bên nhấn mạnh là một trong những biện pháp phát huy truyền thống hữu nghị của quân đội cũng như chính phủ và nhân dân giữa hai nước. Các cuộc tập trận chung với Trung Quốc được tăng cường trong bối cảnh Campuchia hủy các cuộc tập trận với Mỹ càng

khẳng định mối quan hệ quân sự ngày càng thắt chặt của hai nước.

Mua bán và trao đổi vũ khí là một trong những trọng tâm của quan hệ an ninh quốc phòng giữa Campuchia và Trung Quốc. Hoạt động này nhằm phục vụ cho công tác phát triển công nghệ quốc phòng của hai bên và đáp ứng nhu cầu bảo vệ chủ quyền của Campuchia, gia tăng sự hiện diện của Trung Quốc tại Campuchia và khu vực. Campuchia đã chi hàng triệu USD để mua vũ khí từ Trung Quốc. Điều đáng chú ý là, nguồn tài chính mua vũ khí của Campuchia chủ yếu đến từ các gói viện trợ của Trung Quốc nhằm nâng cao năng lực quốc phòng của quốc gia Đông Nam Á này. Năm 2011, Campuchia đặt mua trực thăng Panther của Trung Quốc, và cho đến nay Campuchia đã nhận 12 chiếc trong đơn đặt hàng này. Nguồn ngân sách cho đơn đặt hàng này được Campuchia trích từ nguồn vốn vay ưu đãi trị giá 195 triệu USD từ phía Trung Quốc. Năm 2012, Campuchia tiếp tục đặt mua lô máy bay vận tải quân sự do Trung Quốc sản xuất. Năm 2019, Thủ tướng Hun Sen tuyên bố chi 40 triệu USD nằm trong gói hỗ trợ 290 triệu USD của Trung Quốc để mua một số lượng lớn vũ khí quân sự do quốc gia Đông Bắc Á sản xuất (Agence France-Presse, 2019).

Viện trợ quân sự giữa Campuchia và Trung Quốc chủ yếu diễn ra một chiều, trong đó Campuchia là nước tiếp nhận. Các gói viện trợ quân sự của Trung Quốc cho Campuchia tập trung vào cung cấp trang thiết bị y tế và phục vụ công tác cứu hộ cứu nạn và công tác bồi dưỡng đào tạo. Năm 2012, Trung Quốc đã cung cấp gói viện trợ trị giá 19 triệu USD cho Campuchia để xây dựng trường đào tạo sỹ quan và bệnh viện quân y Hoàng Gia. Năm 2013, Campuchia và Trung Quốc ký kết biên bản hợp tác hỗ trợ quân sự song phương, trong đó Trung Quốc hỗ trợ Campuchia nâng cấp trang thiết bị vũ khí, khí tài, và cơ sở vật chất phục vụ cho công tác huấn luyện. Năm 2014, Trung Quốc viện trợ cho quốc gia Đông Nam Á này 26 chiếc xe tải quân sự và 30.000 ngàn bộ quân phục, nhằm giải quyết tình trạng thiếu hụt vật tư quân sự của Campuchia. Năm 2016, Trung Quốc viện trợ cho Campuchia một lô thiết bị rà phá bom mìn; năm 2017, Trung Quốc viện trợ Campuchia 65 triệu USD để thúc đẩy dự án xây dựng bệnh viện quân đội Phnôm Pênh. Các gói viện trợ của Trung Quốc nhằm nâng cao năng lực rà phá bom mìn, hỗ trợ cứu hộ cứu nạn của

Trung Quốc tiếp tục được cung cấp cho Campuchia từ năm 2017 đến 2019. Năm 2020, Trung Quốc đã cử máy bay vận tải quân sự chở lô vật tư thiết bị y tế để hỗ trợ Campuchia trong công tác phòng chống đại dịch COVID-19, bao gồm khẩu trang, các bộ kit xét nghiệm và nước rửa tay diệt khuẩn với tổng trị giá khoảng 1 triệu USD (Chheng, N., 2020).

Như vậy, cùng với quan hệ chính trị, ngoại giao, hợp tác quốc phòng và an ninh Campuchia - Trung Quốc không ngừng được mở rộng trong thập niên qua. Sự phát triển này thể hiện qua các chuyến viếng thăm cấp cao của lãnh đạo Bộ Quốc phòng hai nước, các cuộc diễn tập quân sự chung, các viện trợ và mua bán trang thiết bị quân sự của Trung Quốc cho Campuchia.

4. Kết luận

Quan hệ Campuchia và Trung Quốc không ngừng phát triển trên nhiều khía cạnh và có thể nói, hai bên đều cảm thấy hài lòng về vai trò của đối tác trong khuôn khổ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện. Trong khuôn khổ này, Campuchia và Trung Quốc đã thực hiện vai trò đối tác hợp tác chiến lược tin cậy. Trong đó, Campuchia hài lòng đối với những kỳ vọng của mình về hoạt động của Trung Quốc với tư cách là một đối tác hợp tác chiến lược tin cậy theo cách hiểu và cách lý giải của Campuchia. Ngược lại, Trung Quốc cũng đạt được những kỳ vọng của mình về những hành động của Campuchia với tư cách là một đối tác chiến lược tin cậy.

Những kỳ vọng của Campuchia đối với Trung Quốc chính là trong quan hệ với Trung Quốc, quốc gia Đông Nam Á này đã đạt được những mục tiêu trong chính sách đối ngoại của mình. Những mục tiêu này bao gồm: tiếp tục giữ vững độc lập, bảo vệ chủ quyền lãnh thổ, an ninh quốc gia, phát triển kinh tế và xã hội; ứng phó được với những nguy cơ thách thức từ bên ngoài, cân bằng quan hệ với các nước lớn nhất là Mỹ, EU, và các nước láng giềng Đông Nam Á theo hướng có lợi hơn cho Campuchia, giảm sức ép về dân chủ, nhân quyền, thu hút viện trợ, đầu tư thương mại, công nghệ, thúc đẩy hội nhập khu vực và thế giới, qua đó thúc đẩy sự phát triển của Campuchia. Điều này giải thích cho thiên hướng thất bại quan hệ với Trung Quốc của Campuchia cũng như thực tế Trung Quốc hiện là đối tác có ảnh hưởng sâu rộng và toàn diện tại Campuchia.

Đối với Trung Quốc, Trung Quốc kỳ vọng Campuchia trở thành một nhân tố đóng góp vào sự phát triển của quốc gia Đông Bắc Á trong cục diện quốc tế vẫn đang chịu ảnh hưởng và chi phối của Mỹ. Đồng thời, Trung Quốc hi vọng Campuchia không tham gia xây dựng một bất kỳ liên minh quân sự và chính trị nào để chống lại, hay thách thức sự trỗi dậy của Trung Quốc.

Cụ thể, Trung Quốc rất quan tâm đến quan hệ của các nước ASEAN với Mỹ cũng như các quốc gia đồng minh của Mỹ, và có phản ứng rất cứng rắn với sự hiện diện của Mỹ trong các vấn đề khu vực. Tuy nhiên, xu thế phát triển của quan hệ Campuchia với Mỹ và một số quốc gia đồng minh phương Tây hiện nay lại phù hợp với sự kỳ vọng của Trung Quốc. Ngoài ra, Trung Quốc đang tích cực lôi kéo và tập hợp lực lượng, xây dựng cho mình một hệ thống đối tác tin cậy, ủng hộ các sáng kiến quản trị toàn cầu của Trung Quốc, trong quá trình chủ động cạnh tranh với Mỹ trong các vấn đề quốc tế. Điều này thấy rõ trong xu thế đi xuống của quan hệ giữa Campuchia với các quốc gia phương Tây ngày càng rõ nét, đồng thời, Campuchia tích cực ủng hộ lập trường của Trung Quốc trong các vấn đề quốc tế, khu vực. Ví dụ, Campuchia không ngừng ủng hộ chiến lược BRI của Trung Quốc, và lập trường của Campuchia và Trung Quốc trong vấn đề Biển Đông là tương đối tương đồng.

Để tăng cường mở rộng ảnh hưởng đối với Campuchia, Trung Quốc đã đẩy mạnh thực thi nhiều biện pháp trên các lĩnh vực then chốt. Trong lĩnh vực chính trị, Trung Quốc nhất quán ủng hộ chính sách trung lập của Campuchia, phản đối các hành vi xâm phạm độc lập, chủ quyền và công việc nội bộ của Campuchia; tuy nhiên thực chất duy trì phát triển quan hệ với các thế lực chính trị của Campuchia song song với ủng hộ Thủ tướng Hun Sen và đảng CPP. Tiếng nói của Trung Quốc đối với Campuchia thể hiện rõ trong các cuộc bầu cử gần đây tại Campuchia. Sau khi cuộc bầu cử Quốc hội nhiệm kỳ V năm 2013 kết thúc, cục diện chính trị Campuchia tương đối căng thẳng do đảng Cứu nguy dân tộc Campuchia (CNRP) tuyên bố không chấp nhận kết quả bầu cử và tiến hành hàng loạt các cuộc biểu tình, vận động các tổ chức quốc tế ủng hộ mình, đòi thanh sát lại kết quả bầu cử. Trước tình hình trên, Trung Quốc đã có những động thái tác động khi trong vòng chưa đầy một tháng đã có hai chuyến thăm của lãnh đạo cấp cao

Trung Quốc đến Campuchia¹. Việc thăm Campuchia khi bầu cử vừa kết thúc, chính phủ mới chưa được thành lập, Trung Quốc muốn khẳng định vai trò dàn xếp giữa CPP và CNRP để ổn định chính trường Campuchia. Trong bầu cử Quốc hội Campuchia khóa VI năm 2018, trong bối cảnh Mỹ và phương Tây gây sức ép khi Tòa án Tối cao Campuchia ra phán quyết giải thể CNRP ngày 16/11/2017, Trung Quốc đã quyết liệt ủng hộ CPP và Thủ tướng Hun Sen (Bao, V., 2018). Thực tế cho thấy, sau cuộc gặp với Bộ trưởng Ngoại giao Trung Quốc Vương Nghị vào cuối tháng 3/2018, Thủ tướng Hun Sen viết trên trang facebook của ông rằng: “Các nhà lãnh đạo Trung Quốc sẽ ủng hộ và mong muốn Samdech Techo Hun Sen thắng cử và lãnh đạo vận mệnh của Campuchia để đất nước này trở nên phát triển hơn trong tương lai” (Nachemson, A., 2018). Sau khi CPP và Thủ tướng Hun Sen tuyên bố thắng cử trong mối nghi ngại của Mỹ và phương Tây về nền dân chủ “yếu ớt” của Campuchia thì Trung Quốc lại tiếp tục lên tiếng ủng hộ “đồng minh” quan trọng này. Về an ninh-quốc phòng, Trung Quốc đẩy mạnh hợp tác quân sự, hỗ trợ trang thiết bị và đào tạo sỹ quan cho Campuchia.

Thêm vào đó, quan hệ Campuchia - Trung Quốc mang đặc trưng của mối quan hệ bất đối xứng. Trong mối quan hệ này, Campuchia và Trung Quốc có những kỳ vọng khác nhau về lợi ích. Trong khi Campuchia kỳ vọng có thể gia tăng tối đa không gian tự chủ của mình, thì Trung Quốc kỳ vọng có được sự tôn trọng (thể diện nước lớn) tối đa từ phía Campuchia. Đối với Trung Quốc, những lợi ích kinh tế thu được từ phía Campuchia là quan trọng, tuy nhiên không phải quan trọng hàng đầu. Điều này có thể phản ánh qua việc Trung Quốc là quốc gia cung cấp viện trợ không hoàn lại lớn nhất tại quốc gia Đông Nam Á này. Mối quan tâm của Trung Quốc trong mối quan hệ song phương này chính là sự tôn trọng, thừa nhận vị thế nước lớn của Trung Quốc từ phía Campuchia. Trong quan hệ với Campuchia, Trung Quốc cho rằng

mình đã giữ được thể diện và thể hiện được vị thế dẫn dắt của mình. Ở chiều ngược lại, với sự ủng hộ của Trung Quốc, Campuchia dường như cảm thấy “tự tin” hơn khi xử lý các quan hệ ngoại giao với các quốc gia láng giềng, với Mỹ và EU.

Tuy quan hệ Campuchia - Trung Quốc không ngừng phát triển trong khuôn khổ đối tác hợp tác chiến lược toàn diện, nhưng mối quan hệ song phương này cũng tồn tại nhiều rủi ro và thách thức. Những thách thức nhìn chung không mới, nhưng nó ngày càng hiện hữu và chủ yếu đến từ sự phụ thuộc của Campuchia vào Trung Quốc ngày càng lớn và toàn diện như: độc lập chủ quyền, tính trung lập trong chính sách đối ngoại của Campuchia; nguy cơ tổn hại uy tín của Campuchia trong các khuôn khổ hợp tác khu vực và quốc tế; mặt trái của dòng vốn đầu tư và viện trợ của Trung Quốc đến kinh tế nội địa, việc làm, môi trường tự nhiên, bản sắc văn hóa và các vấn đề xã hội của Campuchia.

Trong thời gian tới, xu thế tăng cường quan hệ giữa Campuchia và Trung Quốc là tương đối rõ ràng. Điều này có thể thấy qua sự gia tăng của các yếu tố tác động tích cực đến cặp quan hệ song phương này có xu hướng rõ nét hơn. Các yếu tố này bao gồm cạnh tranh Trung - Mỹ gia tăng, và quan hệ Campuchia với các quốc gia phương Tây chưa có dấu hiệu cải thiện, mức độ kỳ vọng của Campuchia về Trung Quốc tăng cao. Đối với Campuchia, bên cạnh chủ trương đa dạng hóa đối tác, cân bằng cạnh tranh ảnh hưởng của các nước lớn, Trung Quốc vẫn sẽ là đối tác ưu tiên hàng đầu, có quan hệ chặt chẽ mọi mặt với quốc gia Đông Nam Á này. Về phía Trung Quốc, Trung Quốc vẫn sẽ tiếp tục ưu tiên phát triển quan hệ với Campuchia, coi đây là mắt xích quan trọng trong nỗ lực duy trì và mở rộng ảnh hưởng khu vực của nước này. Tuy nhiên, quan hệ Campuchia - Trung Quốc, nhất là từ phía Campuchia đang và sẽ tiếp tục đứng trước nhiều thách thức trên tất cả các khía cạnh, từ chính trị, ngoại giao, quốc phòng, an ninh đến kinh tế, xã hội.

Quan hệ gần gũi giữa Campuchia và Trung Quốc tác động và tạo ra các thách thức không nhỏ trong việc duy trì, phát triển quan hệ truyền thống giữa Việt Nam và Campuchia trên nhiều khía cạnh, trong đó đáng kể nhất là sức ảnh hưởng của Việt Nam tại Campuchia có nguy cơ suy giảm, sự ủng hộ của Campuchia cho Việt Nam không còn cao như trước, cũng như vấn đề đảm bảo ổn

¹Bộ trưởng Ngoại giao Vương Nghị đã có chuyến công du và hội đàm với Thủ tướng Hun Sen và Bộ trưởng Ngoại giao Hor Nam Hong; Ủy viên Thường vụ Bộ Chính trị, Bí thư Trung ương Lưu Vân Sơn thăm Campuchia theo lời mời của CPP và Đảng bảo hoàng FUNCINPEC, tiếp kiến Hoàng thân Sihamoni, Thủ tướng Hun Sen, Chủ tịch Quốc hội Heng Samrin, Chủ tịch FUNCINPEC Norodom Arun Rasmeay.

định quốc phòng, an ninh và phát triển kinh tế bền vững khu vực biên giới giữa hai nước. Trong bối cảnh đó, sẽ là rất cần thiết để tăng cường quan hệ hợp tác Việt Nam - Campuchia, với trọng tâm là hợp tác kinh tế và hỗ trợ phát triển, giáo dục và đào tạo, hợp tác chính trị, ngoại giao, quốc phòng và an ninh, quản lý nguồn nước, phát triển dự án thủy điện trên sông Mê Công và hợp tác trong các cơ chế, diễn đàn khu vực và đa phương.

References

- Agence France-Presse. (2019). Cambodia Set to Buy Us\$40 Million More Arms from China, Prime Minister Says. *South China Morning Post*. <https://www.scmp.com/news/asia/southeast-asia/article/3020460/cambodia-set-buy-more-arms-china-prime-minister-says>
- Bao, V. (2018). *China openly supports Cambodian Prime Minister Hun Sen's re-election (Trung Quốc công khai ủng hộ Thủ tướng Cam-pu-chia Hun Sen tái trúng cử)*. <https://1thegioi.vn/trung-quoc-cong-khai-ung-ho-thu-tuong-campuchia-hun-sen-tai-trung-cu-143348.html>
- Bo, X. (2017). *Cambodia Fm Calls Adoption of Coc Framework Very Positive Step for Asean-China Ties*. http://www.xinhuanet.com/english/2017-08/09/c_136512935_2.htm
- Chheang, V. (2019). *Cambodian Perspective on China*. Torino World Affairs Institute.
- Cambodia - China conduct "Golden Dragon" exercise 2019 (Campuchia - Trung Quốc tiến hành tập trận "Rồng vàng" 2019)*. <https://vov.vn/quan-su-quoc-phong/campuchia-trung-quoc-tien-hanh-tap-tran-rong-vang-2019-885528.vov>.
- Cambodia - China conduct "Golden Dragon" exercise (Campuchia - Trung Quốc tập trận "Rồng vàng")*. <https://vietnamnet.vn/vn/the-gioi/quan-su/campuchia-trung-quoc-tap-tran-rong-vang-624622.html>.
- Chheng, N. (2020). China Delivers Plane-Load of Aid. *Phnom Penh Post*. <https://www.phnompenhpost.com/national/china-delivers-plane-load-aid>.
- Kate Ng. (2020). *Coronavirus: Cambodia Refuses to Evacuate Citizens from China as 'We Need to Share Their Happiness and Pain'*. <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/coronavirus-cambodia-china-evacuation-hun-sen-a9312616.html>
- Li, R. (2018). *China, Cambodia Urge Early Coc Adoption for S. China Sea*. https://www.globaltimes.cn/content/1084475.shtml?utm_content=bufferbfa31&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer
- Nachemson, A. (2018). China wants to see PM re-elected. *PM Asserts*. <https://www.phnompenhpost.com/national/china-wants-see-pm-re-elected-pm-asserts>
- Nguyen, H.V. (ed). (2010). *Outstanding political and economic issues of Cambodia in the period 2011-2020 and mainly affecting Vietnam (Những vấn đề chính trị kinh tế nổi bật của Campuchia giai đoạn 2011-2020 và tác động chủ yếu đến Việt Nam)*. Ministry-level project, Institute of Southeast Asian Studies.
- Nguyen, V. T. (ed). (2019). *Cambodia's foreign policy from 1993 to present (Chính sách đối ngoại của Campuchia từ năm 1993 đến nay)*. Ministry-level project, Institute of Southeast Asian Studies.
- Pusparani, I. G. (2020). *Cambodia Receives Covid-19 Rapid Test Kits and Medical Experts from China*. <https://seasia.co/2020/03/31/cambodia-receives-COVID-19-rapid-test-kits-and-medical-experts-from-china>
- Vietnam News Agency. (2020). Significance of Prime Minister Hun Sen's visit to China (Ý nghĩa chuyến thăm Trung Quốc của Thủ tướng Hun Sen). *Special References*.
- Xinhua. (2020). *China Donates Medical Supplies to Cambodia's Phnom Penh Capital Hall for Covid-19 Fight*. http://www.xinhuanet.com/english/2020-04/21/c_138996529.htm
- Yi, L. J. (2020). *A Study of China's Military Diplomacy toward Cambodia During Xi Jin-Ping Period*. National University of Defense.
- Zhang, P. (2016). *Cambodia Retains Stance of Not Backing Arbitration Court's Award over South China Sea: Spokesman*. <http://english.cctv.com/2016/07/13/ARTINcKPowXnVhOOjz4v5yji160713.shtml>

THE POLITICAL AND SECURITY RELATIONS OF CHINA - CAMBODIA (2010 - 2020)

Tran Xuan Hiep^a, Truong Quang Hoan^b

^a*Institute of Socio-Economic Research, Duy Tan University, Vietnam*

^b*Institute of Southeast Asian Studies, Academy of Social Sciences, Vietnam*

Author corresponding: Tran Xuan Hiep - Email: tranxuanhiep@dtu.edu.vn

Article History: Received on July 05th 2022, Revised on 05th August 2022, Published on August 17th 2022

Abstract: The article analyzes the China-Cambodia system for the period 2010 - 2020 in the context of security and politics, thereby examining the quality of the relationship, as well as the achieved results and prospects of the bilateral relationship of both sides. China-Cambodia security and political system is a relationship that has gone through many ups and downs with its long history, basically throughout the process of the system is that the interests of the two sides are still the priority, although there are separate characteristics, in general, the relationship between the two countries is quite close, with little fluctuations about the mutual benefit. The article comes to the conclusion that the China-Cambodia relationship has developed rapidly in many respects over the past decade, this development is considered a successful model of the comprehensive partnership cooperation system with ownership. In other words, the relationship is in line with the desires of Cambodia and China, with the expectations and perceptions of both sides - a comprehensive and reliable strategic partnership in the framework of cooperation.

Key words: China; Cambodia; security; political; strategic partnership.